

Sundbyberg 2019-05-20

Dnr.nr: Ku2018/02102/DISK

Mottagare:

a.remissvar@regeringskansliet.se

Vår referens
Mia Ahlgren

Remissvar Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter Ds 2019:4

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 44 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Promemorian innehåller förslag om att en nationell institution för mänskliga rättigheter ska inrättas som en ny myndighet under regeringen. Institutionens övergripande uppdrag föreslås vara att självständigt främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige. Institutionen ska även "fullgöra de uppgifter som ankommer på en oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning."

Funktionsrätt Sverige står bakom förslaget att inrätta en oberoende institution för mänskliga rättigheter med några förtydliganden, som tagits fram med Nätverket för en oberoende institution för mänskliga rättigheter. I vårt remissvar fokuserar vi främst på uppdraget om att övervaka Funktionsrättskonventionen

I remissvaret betonar vi bland annat följande:

- Institutionens oberoende ska säkras i en helt ny organisation, med uppdrag att övervaka staten och existerande myndigheter
- Utredningar för ändring i grundlagen och möjlighet till tredjepartsintervention i rättssak ska startas omedelbart
- Funktionsrätt Sverige ska vara en av organisationerna som föreslår ledamöter till styrelsen.
- Förtydliga uppdrag och resurser för övervakning av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i förhållande till statens åtaganden.

Övervakning av funktionsrätt

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning började gälla i Sverige 2009 samtidigt som Handikappombudsmannen lades ned. Betänkandet Främja skydda och övervaka¹ från MR-delegationen om artikel 33 om genomförande och övervakning av konventionen kom efter att konventionen hade börjat gälla och har aldrig lett till några konkreta förslag. Regeringen har beslutat att lägga ned ärendet utan att säkerställa genomförande. I praktiken betyder det att personer med funktionsnedsättning hade ett starkare skydd för sina rättigheter innan konventionen började gälla för tio år sedan.

FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning bör behandlas på liknande sätt som barnkonventionen vilket också kräver motsvarande ekonomisk satsning.

Inom Barnrättspolitikerna finns Barnombudsmannen kvar och en budgetpost som möjliggör att "insatser för att förverkliga barnets rättigheter i Sverige" säkerställs. BO har funnits sedan 2005 med drygt 210 miljoner i budget sedan dess och 22 miljoner avsatt för "barnets rättigheter" per år i framtiden.

Det finns varken oberoende ombudsman eller särskild budgetpost för funktionsrätt. 2015 fick MFD ett regeringsuppdrag med 9 miljoner i budget för en två-årig kommunikationssatsning om konventionen. I slutredovisningen av uppdraget som omfattar en logg med föreläsningar finns redovisning av kostnader på 5,5 miljoner, där medel till DO och BO ingår. Till detta kan tilläggas att Barnkonventionen är betydligt mer känd och använd än Funktionsrättskonventionen enligt rapport från Uppsala universitet som tagits fram på uppdrag av regeringen.

Artikel 33 består av tre delar som hanterar 33.1 statspartens samordningsansvar och kontaktpunkt/er i regeringen 33.2 oberoende övervakningsmekanism och 33.3 aktiv involvering av funktionsrättsorganisationer. Konventionsstaten ska genomföra konventionen, inklusive allmänna åtaganden om lagar i artikel 4 enligt 33.1. Sverige har fått allvarlig kritik när det gäller införlivande av rättigheterna i lag och brister i säkerställande av likhet över landet. Övervakningsmekanismen som beskrivs i 33.2 ska oberoende granska konventionsstatens genomförande.

Ingen konvention säkerställer rättighetsinnehavarnas roll så starkt som funktionsrättskonventionen. Funktionsrättsorganisationernas roll i förhandlingarna om konventionen var avgörande för den omedelbara

¹ SOU2009:36 <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2009/05/sou-200936/>

rätten för personer med funktionsnedsättning att genom sina organisationer aktivt involveras i beslut, genomförande och övervakning. Hur det ska gå till förtydligas i den allmänna kommentaren 7 till konventionen om artikel 4.3 och 33.3. Den modernaste konventionen blir därmed en förebild för hur civilsamhällets roll ska stärkas i arbetet med mänskliga rättigheter.

Utredningens arbete och process

Funktionsrätt Sverige är en del av nätverket för en oberoende institution för mänskliga rättigheter som under flera år agerat med gemensamma skrivelser i frågan. Efter att konstitutionsutskottet sagt nej till en institution under riksdagen och skickat tillbaka frågan till regeringen har utredningen tillsatts snabbt. Förslagen har tagits fram snabbt med utgångspunkten att de ska ha förutsättningar att förverkligas. Lise Bergh har arbetat föredömligt med flera dialogtillfällen för oss i civilsamhället och kommunicerat tydligt kring vad utredningen anser vara realistiska förslag att ta vidare.

Övergripande ställningstagande

Funktionsrätt Sverige står bakom de synpunkter som lämnats tillsammans med nätverket för en oberoende institution för mänskliga rättigheter. Nätverket hade föredragit placering under riksdagen och framhåller vikten av en egen ny organisation, utan uppdelning av uppgifter eller placering på befintliga myndigheter. Institutionen behöver ett grundlagsskydd och tillräckliga resurser. Nätverket vill att institutionen ska ha möjlighet till tredjepartsintervention och har tagit fram underlag som skickats till departementets utredning.

En oberoende övervakningsmekanism av Funktionsrättskonventionen är nödvändig för att Sverige ska leva upp till rättsstatens principer för funktionsrätt. Det är en brådskande åtgärd för att vända den negativa trenden med successiv försvagning av rättigheter.

Synpunkter på vissa förslag

4.2 Nationell mekanism enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Förslag: Institutionen ska fullgöra de uppgifter som ankommer på en oberoende nationell mekanism enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget som nationell mekanism ska fastställas i lag.

Bedömning: Institutionens uppgifter som nationell mekanism bör inte skilja sig från de som följer av institutionens generella uppdrag till följd av Parisprinciperna. Uppdraget som nationell mekanism bör inte delas med andra aktörer. Institutionen bör ha stor frihet att självständigt avgöra hur den fullgör uppdraget. Särregleringar för detta uppdrag bör därför undvikas.

Funktionsrätt Sverige välkomnar att uppdraget i enlighet med artikel 33 fastställs i lag. Vi vill betona att övervakningsmekanismen inbegriper övervakning av statens åtaganden på nationell, regional och kommunal nivå, inklusive myndigheter på området. Arbetet med att främja, skydda och övervaka mänskliga rättigheter i synnerhet för personer med funktionsnedsättning har försvagats kraftigt. Det står allt mer klart att det behövs en oberoende granskning för att konventionens rättigheter ska kunna genomföras. Det räcker inte att riksdagen 2017 kopplat målet för funktionshinderpolitiken till konventionen. Styretredningens betänkande Styrkraft i funktionshinderpolitiken 2019:23² saknar konkreta förslag som stärker rättigheterna och fullgör åtaganden i enlighet med konventionen. Förslagen i betänkandet förlitar sig istället på att statliga myndigheter ska arbeta rättighetsbaserat utan styrning kopplad till ansvarsutkrävande av rättigheter och utan motsvarande resurser som satsas på barnrätt.³ Styretredningen lämnar inte heller några förslag som rör samordningsmekanism och kontaktpunkt/er i regeringen i artikel 33.1.

Det finns en bedömning i Styretredningens betänkande om ett uppdrag kring översyn av lagstiftning som de anser kan läggas på en framtida oberoende institution för mänskliga rättigheter, trots att vi upprepat att det är staten som har åtagit sig att se till att lagstiftningen överensstämmer med konventionen. Regeringen ska naturligtvis inte lägga ett sådant uppdrag på en oberoende institution, utan skyndsamt tillsätta en utredning med kompetens och oberoende sammansättning. Vi kan åter jämföra med barnrätt där regeringen tillsatt många utredningar med särskilda budgetmedel förutom en självständig ombudsman, BO.

Funktionsrätt Sverige anser därför att gränserna mellan övervakningsmekanismen (33.2), och statens genomförande och åtagande (33.1 + artikel 4) behöver förtydligas i den fortsatta beredningen. Likaså behöver aktiv involvering av funktionsrättsorganisationerna säkerställas (4.3 och 33.3) både i övervakningen i den kommande MR-institutionen och i samband med hantering av Styretredningens betänkande genom att förstärka statens ansvar för genomförande av konventionen.

² Styrkraft i funktionshinderpolitiken
https://www.regeringen.se/499692/contentassets/83bb46df544f497baf34fa7efacd5b64/styrkraft-i-funktionshinderspolitiken-sou-2019_23.pdf

³ Beskrivning av strategi för att stärka barnets rättigheter. Finns ingen motsvarighet för Funktionsrätt.
<https://www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/2a26913591f24fee99b910d3ceac4bd1/strategi-for-att-starka-barnets-rattigheter-i-sverige-s2010.026>

6.2.4 Styrelsens sammansättning och utnämning

Förslag: Styrelsen ska bestå av sju ledamöter. Styrelsen ska utse en ordförande och en vice ordförande inom sig. Inom styrelsen ska det finnas ledamöter med sakkunskap på de mänskliga rättigheternas område i förening med kvalificerad erfarenhet av arbete inom följande tre verksamhetsområden: – det civila samhället, – rättsväsendet och – forskningen och den högre utbildningen. I styrelsen ska det ingå minst två ledamöter med erfarenhet från vart och ett av de tre verksamhetsområdena.

Funktionsrätt Sverige kräver att styrelsen ska ha sakkunskap om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kompetens är en förutsättning för att klara uppdraget att övervaka konventionen eftersom den är starkt eftersatt jämfört med andra rättighetsområden.

6.2.5 Inhämtande av förslag till styrelseledamöter

Förslag: Regeringen ska inhämta förslag till ledamöter från

- Rådet för de mänskliga rättigheterna (se avsnitt 6.3.2),
- de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna,
- Sveriges advokatsamfund, och
- universiteten och högskolorna.

Funktionsrätt Sverige ska vara en av de organisationer som föreslår ledamöter till styrelsen. Det är avgörande att styrelsen inhämtar sakkunskap från funktionsrättsorganisationer i sitt arbete.

Funktionsrätt Sverige har som övergripande paraplyorganisation haft en samordnande roll kring rättigheter för personer med funktionsnedsättning i civilsamhället och bör därför vara den organisation som lämnar förslag. Detta överensstämmer med Funktionsrättskonventionens allmänna kommentar 7.

Kapitel 9 framtida förslag

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslagen. Vi uppmanar regeringen att snarast tillsätta en utredning för översyn av regeringsformen för att genomföra grundlagsreglering. Vi vill också snarast se en utredning av tredjepartsutlåtande i samband med en översyn av rättegångsbalken. Vi är också positiva till utredningar som rör behandling i riksdagen och översyn av Diskrimineringsombudsmannens roll.

Med vänlig hälsning

Elisabeth Wallenius
Ordförande, Funktionsrätt Sverige
Funktionsrätt Sverige remissvar Ds2019:4